

Bemutatom a British Council Budapesti Könyvtárát

Freisingerné Bodnár Judit

A British Council vagy ahogy maguk a britek magyarul körülírják, „a Nagy-Britannia és más országok közötti kulturális, oktatási és műszaki együttműködés támogatására” létrehozott politikamentes szervezet 1934 óta működik, s a világ egyre több pontján veti meg a lábát. Magyarországi tevékenységét is több mint negyven évvel ezelőtt kezdte, és az utóbbi években, különösen a közelmúltban Magyarországon bekövetkezett változások óta igyekszik ezt egyre jobban kiszélesíteni. Az 1989/90-es pénzügyi (áprilistól márciusig tartó) évben a budapesti szervezet költségvetése 1489 millió font volt, ebből a keretből részesült a könyvtár is.

A British Council magyarországi könyvtára – 115 társával együtt – egy világméretű hálózat része, melynek nagyságát illusztrálандó hadd álljon itt az előbb említett költségvetési esztendő eredményeiről szóló jelentés néhány adata:

az állomány növekedése: 280 000 kötet
(2 millió font értékben)
az olvasók száma: 428 000
a kölcsönzött dokumentumok száma: 8 millió

Bár a British Council tevékenységéről egyre több magyarországi szervezet, magánszemély szerez tudomást és konkrét tapasztalatokat, talán az általa fenntartott budapesti könyvtár az, amely legrégebben bekerült a köztudatba, s azóta is őrzi népszerűségét. Míg a múltban a nagy számban csak itt megtalálható angol nyelvű, brit könyvek miatt volt a könyvtár unikum, ma az idegen nyelvek iránt hallatlanul megnövekedett érdeklődésből, s az ország nyitottabbá válásából adódóan vonz fokozottan látogatókat. A könyvtárát azonban nemcsak honpolgáraink használják, hanem a korábbiakhoz képest jóval nagyobb számban különböző okokból hosszabb-rövidebb időre nálunk letelepedett külföldiek is. Részben, mert már hazájukban megismerték a British Councilt, részben, mert nem találnak Magyarországon olyan könyvtárat, amely kielégíti igényeiket, habár – mint kritikai észrevételeikből tudjuk – ez sem felel meg teljesen elvárásaiknak.

... nagy-britanniai public library ...

A könyvtár mostani állománya nagyjából egy kisebbfajta nagy-britanniai public library-ének fe-

lel meg. Minden szakterület képviselteti magát nagyjából azonos mélységben, s a szakkönyvekhez elég nagy szépirodalmi és valamelyes gyermekirodalmi gyűjtemény csatlakozik. A beszerzés kritériuma az volt, hogy a mű vagy brit (illetve nemzetközösségi) szerzőtől származzon, vagy Nagy-Britannia (esetleg a Brit Nemzetközösség más országa) legyen a témája és angol nyelvű legyen. A kézikönyvtárat is egyenletesen fejlesztették, mindig nagy gondot fordítva arra, hogy a legfontosabb referenzkönyvek rendszeresen frissüljenek fel az új kiadással.

Ezt a struktúrát azonban át kell alakítanunk a jelenlegi helyzetnek megfelelően. A British Council helyi szervezetének munkatervével összhangban ugyanis könyvtárunk meghatározott társadalmi csoportokat tekint potenciális hasznáolinak. A kiemelten támogatott területek közé tartozik a felsőoktatás, az angol nyelvtanítás, és a társadalomban és a gazdaságban folyamatban levő szerkezetváltás következtében különös hangsúlyt kapott tudományterületek, pl. politika, államigazgatás, jog, közgazdaságtan (adó-, bankügy) és menedzselés.

Az angol felsőoktatás iránt megnövekedett információigény abból fakad, hogy egyre több alapítvány, ösztöndíj ad lehetőséget egyetemi és posztgraduális tanulmányok folytatására, s rohamosan nő azoknak a magyarországi és brit iskoláknak a száma, amelyek közvetlen kapcsolatra és együttműködésre törekednek.

Az angol nyelvoktatás elméletének és gyakorlatának szakirodalmi a másik terület, melyet erőteljesen fejlesztünk. Megváltozott koncepcióknak megfelelően ugyanis nem a nyelv tanulását, hanem a nyelv tanítását szeretnénk segíteni, remélve a fokozott hatékonyságot.

A harmadikként felsorolt tudományterületeken a megfelelő egyetemek és minisztériumok felsőbb vezetőinek a munkáját kívánjuk támogatni fokozott mértékben, és ennek megfelelően gyarapítjuk könyvkészletünket.

Ezek a vezérlő elvek jelentősen módosították beszerzési politikánkat a korábbihoz képest. Mindamelllett, hogy a fent vázolt irányvonalat próbáljuk határozottan követni, igyekszünk állományunk hagyományos részét is szinten tartani. Szépirodalmi állományunk gyarapításánál körültekintően válogatunk. A színvonalas brit és nemzetközösségi kortárs alkotók művein túl figyelemmel kíséjük a Nagy-Britanniában publikált, valamint jelentősebb irodalmi díjakkal kitüntetett

szervezők alkotásait. A külföldi olvasók igényeit figyelembe véve beszerzünk magyar szerzők itthon kiadott angol nyelvű műveiből is.

... 25 000 font a beszerzési keretünk ...

Az állomány döntő részét hagyományos dokumentumok, főleg könyvek alkotják. Folyóiratállományunk, mely egyaránt tartalmaz napi-, hetilapokat és más periodikákat, nem különösen gazdag, csupán 62 címre fizetünk elő, s a régi számokat maximum egy évig őrizzük.

Az audiovizuális gyűjtemény 1705 egységet tartalmaz, nevezetesen 1077 magnetofon- és 628 videokazettát.

Könyvállományunk összetétele szakterületek szerint 1991. március 31-én:

000	354
100	322
200	145
300	1187
400	2012
500	425
600	519
700	833
800	1716
900	1233
<i>életrajz</i>	686
<i>szépirodalom</i>	3132
<i>ifjúsági irodalom</i>	491

összesen: 13 055 kötet

A márciusban lezárult költségvetési évben 1254 kötetrel gyarapodott a könyvállomány több mint 20 000 font értékben. A jelen gazdálkodási évben csupán könyvre és magnetofonkazettára egyelőre 25 000 font a beszerzési keretünk.

... „Advance Book List” ...

A könyvtár tervszerűen alakítja állományát, s ehhez nagy segítséget kap a Londonban működő, jól szervezett hálózati központtól. A különböző kiadóktól rendszeresen érkező prospektusok földolgozása meghaladná kapacitásunkat, ezért nagy segítséget jelent a havonta érkező

„Advance Book List” (ABL) elnevezésű állománygyarapítási tanácsadó, mely a frissen megjelent, figyelemreméltó dokumentumok szakrendi bibliográfiája. A komplett leírás lehetővé teszi a művek azonosítását, s további segítséget jelent, hogy jelöli a lehetséges érdeklődők körét, esetenként pedig kiegészítő információkat ad. Könyvrendeléseink nagy hányadát teszi ki az ABL alapján történő válogatás, a többi esetben pedig kiadói katalógusokból, folyóirataink könyvajánlásaiból, a *British National Bibliography* kiadványaiból vagy olvasóink konkrét kéréseinek eléget téve szerzünk be dokumentumokat.

Az ABL-ről történő rendelés az adminisztrációtól is mentesít bennünket, mivel ez esetben elegendő a kívánt tételeknek csupán a sorszámát megadni. Majdnem minden dokumentumunkat a hálózati központon keresztül az ASKEWS könyvtárellátó vállalattól szerezzük be. Az átfutási idő maximum 3 hónap.

... Dewey Tizedes Osztályozás szerint ...

A könyveket a Dewey Tizedes Osztályozás szerint helyezzük el, így nem okoz különösebb gondot a könyvtárunkban való tájékozódás a magyarországi közművelődési könyvtárakban járatos használóknak.

Az egész könyvállomány szabadpolcon található, míg az audiovizuális gyűjtemények darabjai közül a katalógus alapján lehet választani.

Az elhasználdott könyveket minimális áron könyvtárunkban adjuk el. A kézikönyvek egy része *standing order*ként cserélődik le rendszeresen, s mivel ezek a legtöbb esetben még értéket képviselnek, ezért egy-egy megfelelő hazai szakkönyvtárba kerülnek. A feleslegessé vált periodikákat szintén olyan intézményeknek ajánljuk, ahol további hasznukat vehetik.

... központi nyilvántartás ...

Az állományadatokat a londoni számítógépes, központi nyilvántartás részét képezik, ahonnan rendszeresen mikrofilm-lap-katalógust kapunk. Katalógusunk tehát csak megközelítően hű tükrö a pillanatnyi állománynak. A könyvtárellátótól beszerzett könyvek automatikusan a katalógusba

kerülnek, a más módon birtokunkba került (helyben vásárolt, kiadók által ajándékozott, stb) kiadványokat a központ részére magunk jelentjük. A könyvállomány és a katalógus közötti szinkron megteremtése – a hálózati központtal közös – folyamatos feladatunk.

Kétféle mikrofilm-lapot kapunk évente több alkalommal, az egyik betűrendes, szerző és cím szerinti, a másik a raktári katalógus megfelelője. A katalógus a könyvtár egyetlen mikrofilm-lap olvasó-nagyító készülékével használható. Hálózati központunktól rendelhetünk nyomtatott katalógust is, de ezzel a lehetőséggel ritkán élünk – elsősorban költségmegtakarításból. Rendszeresen megkapjuk viszont gyarapodási jegyzékünket nyomtatott formában, mely katalógusaink elrendezésének megfelelően tartalmaz minden új tételt.

... a Brit Nagykövetséggel közös épületben ...

A könyvtár, a British Council irodáival együtt, a Brit Nagykövetség épületében helyezkedik el, a Harmincad utcai egykori banképület központi csarnokának középső részében. Bár a *Rainer* műépítész nevéhez fűződő századeleji hall igen impozáns, a belőle leválasztott, általunk használt tér nem minősíthető a könyvtár számára ideálisnak. Osztatlan, sőt oszthatatlan négyzet alakú területről van szó, melyen az elhelyezkedést is külső tényezők határozzák meg. (Pl. így kényeszerült az „ellenőrző pont” a bejáratról legtávolabb elhelyezkedő sarokba.) Megoldhatatlan a hangszigetelés, a megfelelő világítás, hogy csak a legfontosabbakat említssem.

A könyvtár bútorzata nem nevezhető sem korszerűnek, sem célszerűnek. Az 50-es évek irányzatának hű képe, s az állapota sem megfelelő. Az építészeti környezettel csak abban mutat rokonságot, hogy nem modern. Az adott teret és a jelenlegi berendezést ki is nőtte a könyvtár; sem az olvasók, sem a dokumentumok számára nem tudunk optimális elhelyezést biztosítani.

A könyvtár személyi feltételei sem ideálisak, bár az utóbbi időben javuló tendenciát mutatnak. Míg korábban a magyar könyvtárvezető mellett a hazánkban hosszabb-rövidebb ideig szolgálatot teljesítő követségi dolgozók hozzátartozói jelentették a képesítetlen segédeket, addig ma már két állandó munkatárs van, és a közeljövőben

még egy főállású munkatárs kinevezésére van remény. Sajnos, úgy tűnik, hogy további státuszát nem kapunk egyhamar, pedig mind olvasószolgálati, mind belső tevékenységünk kívánnivalót hagy maga után állandó munkaerőhiányunkból adódóan.

... naponta 5,5 órát ...

A könyvtár - hétfőtől péntekig - naponta 5,5 órát van nyitva, 10-től¹³ és 14.30-tól 17 óráig. Egyértelmű, hogy ennél hosszabb nyitva tartásra lenne igény, aminek a jelenlegi feltételek mellett nem tudunk eleget tenni. A könyvtár, mint az alábbi számok mutatják, sokkal forgalmasabb, mint az az előzőekben elmondottakból következtethető. 1991. március 31-én 5237 könyvtárlátogató volt, de mivel a könyvtárat bárki szabadon – beiratkozás nélkül is – látogathatja, használóiról csak részben alkothatunk képet. A könyvtárat naponta átlag 131 fő keresi fel.

Az 1990/91-ben beiratkozottak összetétele

	diák	tanár	érelmiségi	egyéb	összesen
magyar	2402	405	787	749	4343
brit	39	100	41	43	223
egyéb	369	99	115	88	671
	2810	604	943	880	5237

A kölcsönzött dokumentumok

könyv	29288
egyéb (hangkazettás szett)	3778
folyóiratszámok	221
összesen	33287

Könyvtárunk 1991 áprilisa óta videókat is kölcsönöz.

Katalógusunk csupán mikrofilmlap-olvasó segítségével használható, amivel – a magyar nyelvű, részletes útmutató ellenére – olvasóink nehezen barátkoznak meg.

A szakkatalógusunkban és a könyvtárban való tájékozódáshoz jó segédeszköz az a mutató, amelyet központunk évente kétszer füzet formájában ad közre, mivel a betűrendbe sorolt tárgyszavak mellett tartalmazza a Dewey-féle osztá-

lyozási számot is. Saját katalógusunkon kívül megtalálható könyvtárunkban mikrofilmlapon a *British National Bibliography* 1950-1984-es kumulációja.

Sajnos, az olvasók számára hozzáférhető fénymásolóval nem rendelkezünk, de néhány oldalas másolatot készítünk a nem kölcsönözhető anyagokról csekély díjazás ellenében. A fejlettebb információtechnikát jelentő számítógép és a CD-ROM még csak a jövőben realizálható elképzelés.

Napi munkánkban egyre nagyobb jelentőséggel bír az információszolgáltatás, de olyan sok és sokféle kérdéssel szembesülünk nap mint nap – személyesen, telefonon és levélben egyaránt –, hogy egyelőre távolról sem felelünk meg a kihívásnak. Bár ötleteink vannak az eddiginél hatékonyabb tájékoztatási szisztéma kialakítására, jelenleg még azt a minimális igényt sem tudjuk mindig kielégíteni, hogy az „információs pont” mellett, melyen ott díszelg a felirat: „Tájékoztatás magyarul is”, megtalálható legyen elvben tájékoztatási munkára alkalmazott, szakavatott munkatársunk. A helyzetet úgy próbálunk segíteni, hogy a leggyakoribb problémákat megválaszolandó (Know How Fund, munkavállalás Nagy-Britanniában, British Council ösztöndíjak, stb.) kis tájékoztatókat szerzünk be, illetve állítunk össze, hogy csökkentjük a verbális informálás iránti igényt. Az angol nyelvviskolák ismertetőit, az egyetemek évkönyveit és az egyéb (pl. kiadói) prospektusokat szabadpolcon tartjuk, ismét csak az önálló búvárkodásra ösztönözvén.

Elhelyezési gondjaink ellenére is rendelkezünk szerencsére egy olyan helyiséggel, ahol viszonylag zavartalan körülmények között videofilmeink bemutatására van lehetőségünk. Könyvtári videoműsorainkat igyekszünk úgy összeállítani, hogy mindenki találjon számára megfelelőt. Mindennap van program, hétfőn, szerdán és pénteken délután nagy-játékfilm, kedden a *BBC Video World* című „videoperiodika” legutóbbi száma, csütörtökön pedig 2-2 ismeretterjesztő film non-stop vetítése. A hét három délelőttjén „szabad a gazda”, tanárokkal történő előzetes megbeszélés alapján külön videózást teszünk lehetővé csoportok számára.

Igyekszünk olvasóinkat folyamatosan informálni a könyvtár használatával kapcsolatos tudnivalókról. A könyvtárban – és az épületen kívül – elhelyezett tájékoztatókon túl rendszeresen

készülnek szórólapok az új beiratkozók számára, de pl. a könyvtár folyóiratainak a jegyzékét, a havi videoprogramokat, a nálunk beszerezhető fontosabb prospektusokat, tájékoztatókat tartalmazó listákat is adunk ki. A visszacsatolást teszi lehetővé az a közkézen forgó füzet, melyben olvasóink véleményét kérjük ki a működésünkkel kapcsolatosan.

Arra törekszünk, hogy a magyarországi könyvtárak megismerjenek bennünket, s tudják meg, milyen lehetőségekkel rendelkezünk. Örvendetes jelenség a külföldi kulturális intézmények budapesti könyvtárainak kialakuló párbeszéde is. Ha más-más kultúrát képviselünk is, azonos a közeg, amelyből az általunk kínált értékek befogadói kikerülnek, s emiatt gyakran nézünk szembe közös problémákkal. Bár az együttműködésnek csak csíráiról beszélhetünk, máris úgy látjuk, könyvtárunk is profitálni fog belőle, és szeretnénk, ha a mi tapasztalataink is hasznára válnának partnereinknek.

... a könyvtár is keresi helyét ...

Ami a közeli jövőt illeti, a British Council szeretne a jelenleginél megfelelőbb elhelyezést találni egy olyan épületben, amely részben az eddigi munka folytatásához biztosít méltó keretet, részben pedig új tevékenységekhez (pl. angol nyelvtanítás) teremti lehetőséget. (A könyvtár jelenlegi állapotát többek között az is magyarázza, hogy a szükséges változtatásokat a remélt költözéssel együtt kívánták véghezvinni, nem sejtve előre, hogy erre sokkal többet kell várni a tervezettnél.)

A konkrétumoktól eltekintve azonban, nyilvánvaló, hogy mint általában a British Council, a könyvtár is keresi a helyét a mai magyar társadalomban. Kitűzött célja, hogy segítsen előrevinni a kedvező hazai folyamatokat. Ez tehát az a szempont, amely a könyvtár további fejlesztését is meghatározza. Átalakulásunkhoz, hatékony munkánkhoz fontosnak, sőt nélkülözhetetlennek tartjuk, hogy mind a hazai könyvtárügy, mind világméretű hálózatunk vérkeringésébe bekapcsolódhassunk, az eddiginél nagyobb szerepet játszassunk.

AZ ÜZLETI INFORMÁCIÓRÓL rendeztek európai konferenciát Amsterdamban 1991. március 6-8-ig. A kb. 150 résztvevő többsége a magánszektor, a közigazgatás, a könyvtárak és az egyetemi intézmények közép- és felsőbb szintű munkatársai közül került ki. Az előadások meglepően nagy számban foglalkoztak az Európai Közösséggel, szinte az információ kérdéskörének a rovására. Ugyanakkor érdekes, gyakorlati jellegű, az információhoz szorosan kapcsolódó programokra is sor került (a témák: a tájékoztató szolgáltatások fejlődése Közép-Európában; gépi tájékoztatási rendszerek és adatbázisok Kelet-Európában; vezetési tájékoztatási rendszerek kifejlesztése és bevezetése vállalatoknál; vállalatelemzés). A konferencia nemzetközi visszhangja azt mutatja, hogy ez az összejövetel hiánypótló volt az európai konferencianaptárban. A konferenciához kapcsolódva sor került egy kiállításra, amelyen adatbázis-szolgáltatók (Data-Star, ECHO, Reuter), adatbázis-előállítók (Disclosure, Predicasts, UMI) és egyéb, az online üzletben érdekelt intézmények szerepeltek. A konferenciát másodízben 1992. tavaszán Brüsszelben vagy Berlinben rendezik majd meg. (ARBIDO Bulletin, 1991. 5. szám)